

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ У ЗВО МВС УКРАЇНИ

ACTUAL ISSUES OF PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN FUTURE DISTRICT POLICE OFFICERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS IN UKRAINE

У статті розглянуто стан дослідженості проблеми формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки та обґрунтовано її актуальність. Проведено огляд наукових досліджень з питань професійної підготовки дільничних офіцерів поліції у закладах вищої освіти МВС України.

Визначено основні проблеми формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки, які потребують теоретичного обґрунтування і вирішення. Виокремлено особливості професійної підготовки дільничних офіцерів поліції у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Розглянуто зміст професійної діяльності дільничного офіцера поліції та конкретизовано види його професійної діяльності: пізнавально-пошукова, організаційно-конструктивна, комунікативна, соціально-педагогічна, посвідчувальна. Визначено комплекс психолого-педагогічних та професійно-специфічних методів, якими повинен володіти дільничний офіцер поліції для здійснення професійної діяльності. Обґрунтовано важливість і необхідність формування професійно-комунікативної компетентності у дільничних офіцерів поліції для ефективного виконання службових завдань.

Запропоновано етапи формування професійно-комунікативної компетентності: набуття конкретного досвіду; усвідомлення та рефлексія; концептуалізація досвіду; активного застосування комунікативних вмінь і навичок

Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на удосконалення освітнього процесу задля формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки: розширення змісту підготовки та інтеграція фахових і соціально-гуманітарних дисциплін, запровадження інноваційних, тренінгових та інтерактивних методів та форм навчання, доповнення методичних матеріалів завданнями професійно-комунікативної спрямованості; залучення до освітнього процесу досвідчених дільничних офіцерів поліції; використання провідного закордонного досвіду підготовки шерифів до роботи з громадою в освітню практику вітчизняних закладів вищої освіти з підготовки поліцейських.

Ключові слова: комунікативна компетентність, професійно-комунікативна компе-

тентність, дільничні офіцери поліції, курсанти, поліцейські, професійна підготовка.

The article examines the state of research on the problem of forming professional and communicative competence of future district police officers in the process of professional training and substantiates its relevance. A review of scientific research on the issues of professional training of district police officers in higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine was conducted.

There were defined the main problems of forming the professional and communicative competence of future district police officers in the process of professional training, which require theoretical substantiation and solution. In addition, it was highlighted the peculiarities of professional training of district police officers in higher education institutions with specific training conditions.

The article considers the content of professional activity of a district police officer and specifies the types of his/her professional activity: cognitive and search, organisational and constructive, communicative, socio-pedagogical, and certification. The article defines a set of psychological, pedagogical and professionally specific methods which a district police officer should have to carry out professional activities. The importance and necessity of forming professional and communicative competence of district police officers for the effective implementation of official tasks are also substantiated.

There were suggested the formation stages of professional and communicative competence: acquisition of specific experience; awareness and reflection; conceptualisation of experience; active application of communicative skills.

It was also suggested a set of measures aimed at improving the educational process for the formation of professional and communicative competence of future district police officers in the process of professional training. This is expanding the content of training and integrating professional, social and humanitarian disciplines, introducing innovative, training and interactive methods and forms of teaching, supplementing teaching materials with tasks of professional and communicative orientation; involving experienced district police officers in the educational process; using leading foreign experience of training sheriffs to work with the community into the educational practice of national higher education institutions for police training.

Key words: communicative competence, professional and communicative competence, district police officers, cadets, police officers, professional training.

УДК [378.6:351.74]:316.77(477)(043.5)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.18>

Білоусов А.В.,
викладач кафедри іноземних мов,
аспірант кафедри іноземних мов
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Професія поліцейського є однією з найбільш

соціально значущих в умовах сучасного державно-правового розвитку України. В умовах становлення

України як демократичної та правової держави, особливої актуальності набуває проблема модернізації вищої відомчої освіти, яка має забезпечити підготовку висококваліфікованих дільничних офіцерів поліції, здатних протистояти злочинності на засадах законності, верховенства права, дотримання прав і свобод людини в сучасних умовах.

Проблемі формування професійно-комунікативної компетентності фахівців різних галузей присвячено дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців: О. Берестенко, Дж. Віманна, К. Данцигера, М. Заброцького, К. Касярум, О. Корніяки, І. Писаревського, Дж. Філіпса, Д. Хеймса, Г. Чайки, Т. Чмут, Б. Шпітсберга та інших. Проте лише деякі із вказаних наукових концепцій та підходів знайшли своє відображення у дослідженнях проблеми формування різних аспектів професійної компетентності майбутніх офіцерів Національної поліції у процесі фахової підготовки.

Аналізуючи ступінь вивчення проблеми формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців у процесі фахової підготовки, було встановлено, що вона знайшла відображення у працях О. Борисюк, Л. Герман, Л. Дунець, Ю. Жидецького, Н. Калька, Я. Когут, Т. Крашеннікової, Л. Мороз, О. Новікової, А. Павліченко, Р. Пашук, Н. Поліщук, О. Федоренко, В. Тюріної, М. Ценко, О. Цільмак, С. Яковенка та ін.

У роботах вказаних авторів проблема формування професійно-комунікативної компетентності розглядається не окремо, а у контексті формування загальної та/або фахової компетентності офіцера поліції.

Ефективність виконання поліцейськими службових завдань залежить від умінь спілкуватися з людьми, встановлювати психологічний контакт, отримувати важливу для професійної діяльності інформацію. Це вимагає наявності у майбутніх дільничних офіцерів поліції глибоких знань із загальної, вікової та соціальної психології, педагогіки; розвинутих комунікативних умінь і навичок (встановлювати контакт, вести діалог, активно слухати, вести бесіду та ін.) та комунікативних якостей особистості. Саме тому необхідність розвитку і вдосконалення у дільничних офіцерів поліції професійно-комунікативної компетентності відображено у нормативних документах державного рівня, зокрема у Законами України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»,

інших нормативно-правових актах Міністерства внутрішніх справ України.

Доцільність розв'язання проблеми формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки пов'язана з необхідністю подолання *суперечностей* між:

- вимогами законодавчих та нормативно-правових актів України, рекомендаціями міжнародно-правових документів щодо запровадження положень компетентнісного підходу у процес підготовки поліцейських та недостатньою готовністю науково-педагогічних працівників до організації та побудови освітнього процесу на відповідних засадах;

- сучасними вимогами Державних освітніх стандартів до професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції, та відсутністю спеціально розробленої технології її формування у процесі фахової підготовки;

- необхідністю формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції та недостатньою розробленістю змісту, форм і методів такої діяльності на основі компетентнісного підходу;

- об'єктивною необхідністю підвищення рівня професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції та не розробленістю теоретичних, методичних засад і педагогічних умов її формування в освітньому процесі закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Необхідність розв'язання цих суперечностей потребує переосмислення мети, змісту і завдань професійної підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції відповідно до сучасних реалій, сучасних вимог та запитів суспільства.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан і особливості професійної підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції у закладах вищої освіти МВС в аспекті формування професійно-комунікативної компетентності; розглянути зміст професійної діяльності дільничного офіцера поліції; визначити комплекс заходів, спрямованих на формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції в процесі фахової підготовки у ЗВО МВС України.

Виклад основного змісту. Професійна діяльність дільничних офіцерів поліції спрямована на вирішення завдань з охорони публічного порядку, попередження правопорушень, а також на захист, допомогу і реалізацію прав і законних інтересів громадян. Одним з основних завдань в діяльності дільничного офіцера поліції є профілактична робота з населенням задля попередження правопорушень та зниження злочинності. Основною функцією професійної діяльності є активне спілкування (постійне,

особисте, з великою кількістю людей) та взаємодія з різними категоріями громадян, зокрема з тими, хто став суб'єктом адміністративних та кримінальних правовідносин (правопорушником, потерпілим, свідком та ін.). Комунікативна діяльність є основою професійної діяльності дільничного офіцера поліції, і визначає її ефективність [11].

Проблеми професійної підготовки дільничних офіцерів поліції розкриваються в працях таких вітчизняних дослідників як Д. Александров, О. Губарев, Г. Джагупов, М. Задорожна, Т. Трегубенко та ін.

Як зазначають М. Задорожна [5], Т. Крашеннікова [7], О. Новікова, К. Пономаренко [9], С. Олексієнко, Л. Герман [10] для ефективного виконання службових обов'язків майбутні дільничні офіцери поліції повинні вміти знаходити ефективні рішення в нестандартних ситуаціях, розробляти алгоритми їх реалізації, володіти прийомами психологічного впливу та ефективною комунікативною взаємодією. На підставі цього особливої актуальності набуває проблема формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки як важливої складової їхньої фахової компетентності.

Підкреслимо, що у багатьох психолого-педагогічних дослідженнях (М. Задорожна, З. Кісіль, Г. Кудрявцева, В. Тюріна, О. Федоренко та ін.), доведено, що категорія професійно-комунікативної компетентності є системною якістю особистості, яка формується у процесі професійної підготовки у ЗВО і є її результатом.

Як вказують дослідники (Г. Джагупов, М. Долгополова, І. Кравченко), системі фахової підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції властива низка особливостей, які визначають засади та специфіку здобуття вищої освіти саме дільничними офіцерами поліції. Такими особливостями є:

- воєнізований характер навчання, який, поєднує фізичну, вогневу, тактико-спеціальну підготовку;

- поєднання фахового, фізичного та особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців. Саме у процесі поліцейської діяльності яскраво проявляється необхідність володіння не тільки фундаментальними знаннями з обраного фаху, а й необхідність мати високий рівень фізичного та особистісного розвитку;

- освітній процес підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції у ЗВО МВС має практичну спрямованість, що втілюється у залученні курсантів до забезпечення публічного порядку та безпеки, до роботи у складі слідчо-оперативних груп, проходженні різних видів практики (ознайомчої, навчальної, стажування на посаді), що у подальшому дозволяє їм швидко адаптуватися до умов служби та підвищує її ефективність;

- пріоритетність вимог дотримання дисципліни, Статуту та спеціального внутрішнього розпорядку, що виражається в особливих умовах проживання, харчування, побуту курсантів, участь у чергуваннях, патрулюваннях тощо.

Вказані особливості закладають підвалини нормативно-правового регулювання відносин у сфері фахової підготовки та подальшого професійного розвитку майбутніх дільничних офіцерів поліції.

У науковій літературі проблема формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки представлена не значною кількістю досліджень.

Сучасна освітня практика підготовки поліцейських свідчить, що:

- має місце тенденція до посилення професіоналізації і забезпечення спеціалізації у підготовці фахівців, що призводить до дроблення дисциплін та збільшення їх кількості;

- постійно збільшується обсяг інформації з навчальних дисциплін, який повинен бути засвоєний студентом (курсантом), що унеможлиблює їх глибоке вивчення та всебічний розгляд;

- спостерігається «домінування» навчальних дисциплін одного спрямування (наприклад, загально-правових) за рахунок зменшення обсягу викладання і кількості навчальних дисциплін іншого спрямування (соціальних, гуманітарних та ін.), не зважаючи на їх важливу, іноді – обов'язкову роль у підготовці фахівців правоохоронної галузі [2; 8].

Крім того, проаналізувавши існуючий стан підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції у закладах вищої освіти МВС, дослідники (З. Кісіль, Г. Кудрявцева, О. Федоренко та ін.) вважають, що крім існування позитивних тенденцій інноваційного розвитку освітньої діяльності існує певна низка проблемних питань. Як вказують дослідники основними проблемами підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції є:

- зміст навчальних дисциплін переобтяжений нормативно-теоретичними положеннями;

- недостатність практичної орієнтованості при проведенні аудиторних занять, необхідність більш широкого використання мультимедійних пристроїв, тренажерів, симуляторів, макетів тощо, які дозволяють оволодіти навичками професійної діяльності поліцейського;

- необхідність запровадження закордонного досвіду та сучасних методик і розробок в освітню практику закладів вищої освіти МВС України. Це вимагає здійснення міжнародної освітньої мобільності викладачів, участі у закордонних стажуваннях з оволодіння практичними навичками навчання поліцейських для різних підрозділів (слідчих, шерифів, патрульних та ін.).

Також актуальним є запровадження відповідної мобільності для курсантів у закордонні заклади з підготовки поліцейських;

– недостатній рівень використання інтерактивних та інноваційних методів навчання у процесі викладання фахових дисциплін;

– у змісті професійної освіти поліцейських недостатня кількість навчальних дисциплін (як обов'язкових, так і вибіркових) психолого-педагогічної та соціальної спрямованості, попри те, що професія поліцейського належить до типу професії «людина – людина».

М. Горська [2], Г. Джагупов [3] зазначають, що реалії сьогодення висувають нові вимоги до підготовки працівників поліції. Дослідники вважають, що підготовку поліцейських доцільно здійснювати на основі забезпечення інтеграції знань з дисциплін соціально-гуманітарного та професійно-практичного циклів підготовки, відповідного методичного забезпечення освітнього процесу, використання інноваційних методів та форм навчання курсантів, результатом чого повинно бути формування професійної компетентності фахівця правоохоронної галузі.

Як свідчить практика, натепер освітній процес підготовки майбутніх офіцерів поліції здійснюється на підставі типових навчальних планів, які певною мірою «уніфікують» підготовку поліцейських для різних підрозділів Національної поліції, тобто не враховують специфіку та особливості професійної діяльності різних підрозділів, не забезпечують формування відповідних вмінь та навичок, зокрема, проактивних, комунікативних, педагогічних та ін., які потрібні для професійного виконання службової діяльності і забезпечують розвиток професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції.

Компетентнісний підхід у професійній освіті спрямований не тільки на розвиток у майбутніх фахівців системи знань, а більшою мірою – вмінь та навичок їх застосовувати, набуття досвіду їх використання в різних ситуаціях, формування компетентностей (загальних, спеціальних фахових), які забезпечують ефективність професійної діяльності цих фахівців.

Аналіз професіограми дільничного офіцера поліції свідчить, що основу його професійної діяльності складає:

– *пізнавально-пошукова діяльність*, пов'язана із аналізом, вивченням та узагальненням інформації, необхідної для вирішення професійних завдань (профілактично-виховної роботи, попередження і розкриття злочинів, розшуку злочинців та осіб, зниклих без вісті, аналізу оперативної інформації та обстановки тощо);

– *організаційно-конструктивна діяльність*, пов'язана із плануванням професійної діяльності, регламентуванням взаємодії з населенням, пер-

спективним прогнозуванням подій та заходів на закріпленій території;

– *комунікативна діяльність* з громадянами, працівниками різних служб та установ (освітніх, медичних, фінансових та ін.), соціальними групами в межах виконання завдань професійної діяльності; отримання інформації через спілкування;

– *соціально-педагогічна діяльність* спрямована на реалізацію профілактичних заходів, проведення правового виховання населення та превентивної просвітницької діяльності серед населення та осіб, які вчинили правопорушення задля сприяння їх поверненню до соціально схвалюваного способу життя;

– *посвідчувальна діяльність* пов'язана із узагальненням і обліком отриманої інформації, веденням відповідної документації (журналів звернень та прийому громадян, реєстрації повідомлень про подію, планів роботи, облікових карток різних категорій громадян тощо), яка відображає хід і результати діяльності дільничного офіцера поліції [11].

Для реалізації вказаних видів діяльності дільничні офіцери поліції повинні застосовувати в передбаченому законом порядку такі *методи*, як-от: психолого-педагогічні (бесіда, спостереження, опитування громадян, психологічний вплив) та професійно-специфічні (огляд місяця події, дослідження предметів і документів, ідентифікацію особистості, обстеження приміщень, будівель, ділянок місцевості й транспортних засобів тощо).

Отже, вказані види діяльності дільничного офіцера поліції вимагають як фахових знань та умінь (загальноправових, специфічно-професійних, тактико-спеціальних та ін.), так і соціально-психологічних, комунікативних, педагогічних, що поєднує в собі поняття «професійно-комунікативна компетентність».

Підводячи підсумки аналізу сучасного стану професійної підготовки дільничних офіцерів поліції ЗВО МВС, що відображено у дослідженнях авторів (М. Задорожної, Г. Кудрявцевої, О. Федоренко), зазначимо, що формування їхньої професійно-комунікативної компетентності доцільно здійснювати *поетапно*, а саме: 1 етап – *набуття конкретного досвіду* (здатність до високої сприйнятливості нового досвіду); 2 етап – *усвідомлення та рефлексії* (осмислення досвіду, його інтерпретація з різних точок зору, підходів, інтеріоризація); 3 етап – *концептуалізація досвіду* (здатність до цілісного розуміння-сприйняття, формування понять і уявлень у послідовну, логічну теорію); 4 етап – *активного застосування комунікативних вмінь і навичок* (здатність використовувати набуті уявлення для прийняття рішень, вирішення проблем, що, в свою чергу, сприяє набуттю нового досвіду).

За результатами вивчення вітчизняного досвіду підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції в освітньому процесі закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання можна стверджувати, що вона потребує вдосконалення.

Враховуючи сучасну практику підготовки дільничних офіцерів поліції з метою формування в них професійно-комунікативної компетентності в процесі фахової підготовки пропонуємо реалізувати такі заходи:

- основою організації підготовки курсантів у межах закладу вищої світи, окрім набуття системи знань з різних галузей права, повинен стати розвиток та формування професійно-комунікативних умінь через послідовне поєднання теоретичної, практичної та самостійної складових підготовки;

- розробка і запровадження в освітній процес навчальних дисциплін (освітніх компонентів) за вибором здобувачів освіти (курсантів), які мають інтегрований характер і безпосередньо спрямовані на розвиток професійно-комунікативної компетентності;

- доповнення методичних матеріалів для проведення практичних та семінарських занять переліком завдань та ситуацій, вирішення яких передбачає використання психологічних, комунікативних, педагогічних та ін. знань та умінь, що дозволить забезпечити комунікативну спрямованість у викладанні фахових дисциплін;

- застосування різних форм проведення семінарських та практичних занять з ключових тем навчальних дисциплін: пошуковий семінар (семінар-дослідження), семінар-«круглий стіл», наукові семінари, семінари з використанням ігрових ситуацій та ситуативних завдань, міжпредметні семінари;

- використання різних форм самостійної роботи, що залежить від специфіки навчальної дисципліни;

- використання тренінгових та інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки дільничних офіцерів поліції, розробка і запровадження цільових тренінгових програм для формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції;

- запровадження провідного закордонного досвіду з підготовки шерифів (дільничних офіцерів поліції) до роботи з громадою;

- залучення досвідчених дільничних офіцерів поліції до проведення бінарних практичних, семінарських занять, тренінгів та майстер-класів;

- удосконалення процесу проходження практик (навчальної та ознайомчої) і стажування на посаді із максимальним залученням курсантів до виконання професійних функцій дільничного офіцера поліції.

Висновок. Отже, організація фахової підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції потребує

вдосконалення, пошуку нових форм і методів підготовки курсантів, відпрацювання методик, які сприятимуть формуванню різних аспектів професійної компетентності. Ми вважаємо, що формування професійно-комунікативної компетентності, як складової професійної компетентності, необхідно здійснювати поетапно і системно шляхом використання комплексу тренінгових і інтерактивних технологій, посилення міждисциплінарних зв'язків та практичної орієнтованості фахових дисциплін.

Перспективним напрямком подальших досліджень. На сучасному етапі також не дістали теоретичного обґрунтування сутність, структура професійно-комунікативної компетентності дільничних офіцерів поліції, зміст, форми, методи і педагогічні умови її формування у майбутніх дільничних офіцерів поліції у процесі фахової підготовки, що є перспективним напрямком нашого дослідження і потребує подальшого вивчення і впровадження в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Горська М. О. Особливості професійного навчання поліцейських у сучасних умовах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : мат-ли I Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20 травня 2016 р.). Харків : ХНУВС, 2016. С. 116–120.

2. Джагунов Г. В. Професійна підготовка дільничного інспектора: питання сьогодення. *Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дії в екстремальних умовах* : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 18 груд. 2015 р.). Харків : ХНУВС, 2015. С. 71–73.

3. Долгополова М. М., Кравченко І. С. Окремі питання професійної підготовки поліцейських. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 березня 2016 р.). Дніпро: ДДУВС, 2016. С. 178–180.

4. Дунець Л. М., Павліченко А. П. Особливості професійного спілкування майбутніх працівників поліції. *Актуальні проблеми психології*. Київ. 2019. Том 1. Вип. 54. С. 3–8.

5. Задорожна М. В. Основні характеристики сформованості професійної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: «Педагогічні науки»*. 2021. № 22(3), С. 93–102.

6. Кісіль З. Р. До питання професійної підготовки працівників правоохоронних органів у сучасних умовах : міжнародний досвід. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія : Психологічна. 2017. Вип. 1. С. 12–24.

7. Крашеннікова Т.В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції. Дніпро: Адверта, 2017. 107 с.

8. Кудрявцева Г. І. Особливості підготовки працівників Національної поліції України до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 6. С. 166–170.

9. Новікова О. О., Пономаренко К. В. Особливості комунікативної компетентності працівників поліції. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3 (64). С. 164–168.

10. Олексієнко С.Б., Герман Л.В. Значущість комунікативної складової в професійно-психологічній підготовці правоохоронців. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки*. 2015. № 1. С. 117–126.

11. Професіограми за основними видами поліцейської діяльності (слідчого, оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), дільничного офіцера поліції) науковий довідник. Ч. 1. Київ: ДНДІ МВС України, 2018. 108 с.

12. Федоренко О.І. Зміст професійної компетентності фахівців юридичної галузі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 68. С. 223–227.